

AJOTERVEYDEN ARVIOINTI

PÄIHDELÄÄKÄRIN NÄKÖKULMASTA

MONEN TEKIJÄN TASAPAINOILUA

Poliisiammattikorkeakoulu 26.10.2016

Reijo Laitinen

Psykiatrian erikoislääkäri

A-klinikkasäätiö Sisä-Suomen palvelualue

Hämeenlinna, Sastamala

Taustaa

Lähtökohtana EU:n ajokorttidirektiivi (1993), jonka mukaan ajokorttia ei tule antaa eikä uudistaa päihderiippuvaiselle henkilölle.

Tavoitteena rattijuopumusten aiheuttamien haittojen vähentäminen.

Rattijuopumuksen vaikeimmat seuraukset

Rattijuoppojen aiheuttamia kuolemia viime vuosina n. 40-50/v ja vammautumisia n. 700/v

Rattijuoppojen kuolleisuus muuta kuolleisuutta suurempi, erityisesti "huumejuoppojen".

Rattijuopumusten yleisyys

Liikennevalvonnassa kiinni jääneiden alkoholinkäyttäjien määrä ollut vähenemässä

”Monipäihderattijuopumukset” (alkoholi, PKV-lääkkeet, huumeet) lisääntymässä

Heikentyneen ajoterveyden "tyypit" (päihteet, lääkkeet, huumeet)

1. pelkkä alkoholi
2. alkoholi + kolmiolääke
3. alkoholi + huume
4. alkoholi + kolmiolääke + huume
5. pelkkä kolmiolääke
6. pelkkä huume

Alkoholi ja ajokyky

EU-direktiivin mukaan ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö on alkoholiriippuvainen **tai** hän ei kykene pidättäytymään ajamisesta alkoholin vaikutuksen alaisena.

PKV-lääkkeet ja ajokyyky

Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö käyttää lääkärin määräyksen mukaisesti tai säännöllisesti toistuvasti keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä, jotka haittaavat ajoturvallisuutta.

Mutta: Ajoterveysvaatimukset täyttyvät, jos henkilö käyttää lääkärin ohjeen mukaisesti keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä eikä lääke vaikuta haitallisesti tarkkaavaisuuteen tai muuhun suorituskykyyn.

(Ajoterveyden arviointiohjeet lääkäreille Trafi 3.2.206)

Huumeet ja ajokyky

Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilö on riippuvainen huumeista tai hän käyttää niitä säännöllisesti väärin.

(Trafi 3.2.2016)

Huumeiden osalta Rikoslaki (23:3:2) edellyttää nollatoleranssia.

Alkoholi ja PKV-lääkkeet

Keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden käyttäjien ei tulisi nauttia alkoholia lainkaan, koska yhteiskäyttöön liittyy merkittävästi lisääntynyt onnettomuusriski.

Vaarallisista seurauksista huolimatta monet käyttävät alkoholia ja erilaisia lääkkeitä tahallisesti yhtä aikaa, jolloin puhutaan lääkkeiden ja alkoholin sekakäytöstä.

PKV-lääkkeet

- bentsodiatsepiinit
- lyhytvaikutteiset nukauttamislääkkeet (z-lääkkeet)
- riippuvuutta aiheuttavat kipulääkkeet (opioidit)
- korvaushoidossa käytettävät opioidit (metadoni, Suboxone, Subutex)
- Lyrica (pregabaliini) ja Sirdalud "kolmio-lääkkeitä", yleisesti väärinkäytettyjä, vaikka eivät olekaan PKV-lääkkeitä

Rattiseurannan toteutus terveydenhuollossa

Lähtökohtana poliisilta tullut määräys (lähete) EU-direktiivin mukaiseen päihdeseurantaan. Seurannasta huolehtivalla taholla oltava mahdollisuus konsultoida määräyksen tehnyttä tahoa.

Yleensä asiakas oman kokemukseni mukaan tulee seurantaan motivoituneena, sillä ajokortti on useimmille tärkeä monista syistä. Poliisin on syytä tuntea riittävän hyvin paikalliset toimijat ja heidän mahdollisuutensa seurantojen toteuttamiseen.

Rattiseurannan toteutus terveydenhuollossa (jatk.)

Rattiseurannan asianmukainen toteutus edellyttää tiimityötä (ainakin lääkäri-hoitaja -työpari). Puolison saaminen mukaan seurantaprosessiin parantaa ennustetta.

Rattijuopumukseen liittyvien riskien työstäminen olennainen osa rattiseurantaprosessia.

Päätös rattiseurannan onnistumisesta ja poliisille tehtävästä tiedonannosta (erikoislääkärin lausunto) syytä tehdä yhdessä tiimin/työparin ja asiakkaan kanssa.

Tiivis yhteistyö poliisin kanssa tärkeää asiakkaan tieteen koko prosessin ajan.

Rattiseurannan tulevaisuus kehittyvissä sotepalveluissa

Yleisiä haasteita:

- arvostetaanko
- luotetaanko vaikuttavuuteen, kun tieteellinen näyttö toistaiseksi puuttuu
- huolehditaanko resursseista, koska seuranta asianmukaisesti toteutettuna vaatii runsaasti aikaa ja ammatillista osaamista